

MOROV OBISK V JUGOSLAVIJI JE POTEKAL V PRISRČNEM OZRAČJU

Ministrski predsednik Moro je v ponedeljek prispel s svojim spremstvom na obisk v Beograd. Ta Morov obisk v Jugoslaviji je sploh prvi obisk kakega predsednika italijanske vlade v sosednji državi in pomeni dosedanji višek in kronanje dosledne politike zблиževanja in dobrega sosedstva med obema državama in njunimi narodi. Zato pomeni Morovo štiridnevno bivanje v Jugoslaviji, med katerim je obiskal tudi Novi Sad in Zagreb, velik dogodek v zgodovini njunih medsebojnih odnosov in pomeni hkrati — kot smo prepričani — uvod v še boljše odnose, v njun lastni prid, v prid pomirjenja v Evropi in vsega svetovnega miru, ki je v bistvu vendarle odvisen od takih dobrih odnosov med posameznimi državami, kot skrbno in natančno izdelan mozaik. Od take politike med obema državama pa lahko imata vsi korist tudi obe narodni manjšini, slovenska v Italiji in italijanska v Jugoslaviji.

MORO JE BIL ZELO TOPLO SPREJET

Moro in njegovi spremljevalci so naleteli v Beogradu na zelo tople sprejem in tako toplo ozračje je vladalo ves čas obiska ter je bilo značilno tudi za razgovore med italijanskimi in jugoslovanskimi državniki, kot poudarjajo tako uradna kot časnikarska poročila. V razgovorih so se dotaknili velikega števila vprašanj mednarodnega in dvostranskega značaja in ugotovili, da se glede marsikaterega strinjajo, zlasti glede tistih vprašanj, ki se nanašajo na varovanje svetovnega miru, razorožitve, Združenih narodov in pomoči zaostalim državam. Kar pa zadeva dvostranske odnose, je bilo sklenjenih tudi med obiskom nekaj sporazumov, druge pa bodo podrobneje formulirali in podpisali po diplomatski poti.

Večkrat je bilo pri teh razgovorih poudarjeno, da nudita Italija in Jugoslavija kljub različnosti svojih političnih in gospodarskih sistemov vzgled miroljubnega sožitja in sodelovanja v Evropi, kar potrjujejo tudi statistike.

O čem so med Morovim obiskom razpravljali italijanski in jugoslovanski državniki?

RAZGOVOR O JUGOSLOVANSKIH ODNOSIH Z VATIKANOM

Pri pogovorih med Morom in Stambolićem v ponedeljek je predsednik jugoslovanske vlade Stambolić razložil stališče Beograda do Združenih narodov in do razorožitvenega vprašanja, nato pa je izrazil optimizem glede razvoja odnosov z Vatikanom in naglasil, da je prepričan, da se bodo ti odnosi v bližnji bodočnosti še izboljšali.

Beograjska vlada zdaj nima diplomatskega zastopstva v Vatikanu, toda v zadnjih letih so se odnosi med Cerkvijo in državo v Jugoslaviji znatno izboljšali. Jugoslovanska vlada nobenemu škofu ni preprečila udeležbe na vesoljnem cerkvenem zboru in je letos februarja ugodno sprejela imenovanje zagrebškega nadškofa mons. Šeperja za kardinala.

MOROV OBISK V JUGOSLAVIJI

Glavne razgovore je imel ministrski predsednik Moro v torek s predsednikom Titom in s predsednikom zveznega izvršilnega sveta Stambolićem. Obe delegaciji sta tudi izoblikovali nekaj sporazumov, o katerih se bodo nadaljevala pogajanja na diplomatski ravni, potem ko jih bodo na obeh straneh podrobneje preučili.

ITALIJANSKA GOSPODARSKA POMOČ JUGOSLAVIJI

Pri pogovorih s predsednikom jugoslovanskega izvršilnega sveta Stambolićem je bila predvsem naglašena velika finančna pomoč, ki jo je dala Italija Jugoslaviji in ki se izraža v kreditnih olajšavah, katere je dovolila Italija Jugoslaviji v preteklih letih v znesku 260 milijonov dolarjev, to je približno 360 milijard dinarjev. Nato so obravnavali druga vprašanja, med njimi odpravo določil o jamstvih v trgovini, glede na sprostitev, katero je dovolila Italija Jugoslaviji kot edini državi s sistemom državnega gospodarstva. Italija je tudi obljubila, da bo podprla jugoslovansko prošnjo po posebnih sporazumih s Skupnim evropskim trgovin in za pridružitve h GATT, to je Mednarodnemu sporazumu o carinah in trgovini.

Jugoslavija bo lahko dosegla od Italije, da ji bo ta že predhodno dovolila enake carine, kot veljajo za države v tej organizaciji, za razne vrste njenega blaga.

ZA RAZŠIRITEV OBMEJNIH SPORAZUMOV

Razpravljali so tudi o možnostih za razširitev obmejnih sporazumov med tržaškim, videmskim in goriškim ozemljem ter sosednimi ozemlji v Jugoslaviji.

Jugoslavija je predlagala neke oblike sodelovanja tudi med južnimi pokrajinami obeh držav, ki si ležijo nasproti na obalah Jadranskega morja.

Preučili so tudi vprašanje odprave vizumov na potnih listih. Ministrski predsednik Moro je opozoril, da je treba to vprašanje reševati povezano z vprašanjem dovoljenja za uvažanje italijanskih časnikov

in knjig v Jugoslavijo. Na jugoslovanski strani so izjavili, da ne obstoja v tem pogledu nikak ideološki predsodek, ampak da gre samo za vprašanje organizacijske narave.

SODNI AKTI V SLOVENSČINI

Moro je tudi opozoril na dejstvo, da je predložila vlada italijanskemu parlamentu osnutek zakona, ki ureja uporabo slovenskega jezika v sodnih aktih na tržaškem ozemlju. Tudi kar zadeva zastopstvo Slovencev v javnih uradih, so se dogovorili, da bodo na italijanski strani »podvzeli pobude od primera do primera in na praktični ravni«.

Moro je obvestil predsednika jugoslovanske vlade Stambolića, da bodo zgradili v Bariju kostnico za padle jugoslovanske vojake. Jugoslovanski predstavniki pa so naznanili svoj pristanek za odprtje italijanskega vicekonzulata v Splitu. Podtajnik zunanjih zadev Zagari je obširno orisal sporazume in pobude, ki so zdaj v veljavi oziroma v teku na kulturnem polju in glede tehničnega in znanstvenega sodelovanja.

RAZGOVOR MED MOROM IN TITOM JE BIL PRISRČEN

Sestanek med Morom in predsednikom Titom je bil — kot naglašajo — posebno prisrčen. V izjavah, ki sta jih dala oba državnik, se je pokazalo, da se glede mednarodnih problemov Italija in Jugoslavija v marsičem strinjata, kot na primer glede razorožitve, pomoči nezadostno razvitim državam in stališča do Združenih narodov. Glede razorožitve je jugoslovanski predsednik izrazil svoje zadovoljstvo nad akcijo, ki jo vodi Italija v mednarodnem okviru za olajšanje rešitve tega zelo težkega problema. V splošnem je bilo ugotovljeno, da ni med obema državama nobenega takega vprašanja, ki bi moglo preprečiti razvoj dialoga med njima in postopno reševanje vseh problemov, ki se pojavljajo v njunih odnosih.

Na sestanku s predsednikom jugoslovanskega izvršilnega sveta Stambolićem je ministrski predsednik Moro izrazil svoje zadovoljstvo nad dejstvom, da kaže Jugoslavija tako pozorno zanimanje za evropske probleme, posebno kar zadeva Evropski skupni trg in GATT. Ob tej priložnosti je Moro tudi omenil, da je Evropski skupni trg zdaj v težavah, da pa je Italija odločena, da se ne bo vdala spričo teh težav, ker je prepričana, da je združitev Evrope zelo važna plat splošnejše svetovne politične stabilnosti in organizacije.

(Nadaljevanje na 3. strani)

RADIO TRST A

• **NEDELJA**, 14. novembra 1965, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Dogođiščine opice Burke«. Dramatizirana zgodba, napisala Mara Kalan. Igra RO., vodi Lojzka Lombar, 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.30 »Zabojček«, radijska drama, napisal Luciano Codignola, prevedla Desa Kraševc. Igra RO., režira Stana Kopitar; 18.30 Kino, včeraj in danes; 19.30 Mednarodni radijski teden — Jazz okoli sveta, pripravil Joachim Ernst Berendt — Prva oddaja. Program je prispeval nemški radio; 20.30 Iz slovenske folklorne - Rado Bednarik; »Pratika za drugo polovico novembra«; 22.10 Pevci in glasbila.

• **PONEDELJEK**, 15. novembra 1965, ob: 11.35 Radio za šole (za srednje šole); 12.15 Liki iz naše preteklosti: »Andrej Gabršček« — napisal Rado Bednarik; 17.25 Radio za šole (za srednje šole) — ponovitev; 17.45 Moderne klavirske skladbe; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Poglavlja iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: (6) »Frana Levstika življenjske postaje in osebnost«; 21.00 Giovanni Paisiello: »Fedra«, opera v dveh dejanjih.

• **TOREK**, 16. novembra 1965, ob: 12.00 Iz slovenske folklorne - Rado Bednarik; »Pratika za drugo polovico novembra«; 17.45 Moderne klavirske skladbe; 18.30 Koncertisti naše dežele; 19.00 Plošče za vas; 19.30 Mednarodni radijski teden — Jazz okoli sveta, pripravil Joachim Ernst Berendt — Zadnja oddaja. Program je prispeval nemški radio; 21.30 Humoreske preteklega stoletja: Douglas William Jerrold: »Gospod Caudle se je nekoliko zakasnil«; 22.40 Mednarodni radijski teden — Dante in glasba njegove dobe, pripravil Federico Ghisi — Prva oddaja.

• **SREDA**, 17. novembra 1965, ob: 11.35 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami — pripravila Marjana Prepeluh; 17.25 Radio za šole (za I. stopnjo osnovnih šol) — ponovitev; 18.05 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Higijena in zdravje — pripravil dr. Rafko Dolhar; 21.00 Mednarodni radijski teden — Koncert skladb Jana Sibeliusa ob stoletnici rojstva; 22.40 Mednarodni radijski teden — Dante in glasba njegove dobe.

• **CETRTEK**, 18. novembra 1965, ob: 11.45 Ansambel Marcel Azzola; 12.00 Za smeh in dobro voljo; 18.30 Klasični moderne glasbe; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 19.30 Mednarodni radijski teden — Otroške pesmi. Program je prispeval jugoslovanski radio; 20.35 Gore v slovenski pesmi; 21.00 »Gostišče Scilla«, radijska drama, napisal Giuseppe Cassieri, prevedel Martin Jevnikar. Igra Radijski oder, režira Jože Peterlin; 22.40 Mednarodni radijski teden — Dante in glasba njegove dobe. Zadnja oddaja.

• **PETEK**, 19. novembra 1965, ob: 11.35 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.25 Radio za šole (za II. stopnjo osnovnih šol) — ponovitev; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Opera v očeh libretistov. Pripravil Dušan Pertot; 19.00 Pevski zbori Furlanije-Juljske krajine; 19.15 Zlata žlica — napisal Tone Penko; 20.35 Gospodarstvo in delo, Urednik: Egidij Vršaj; 21.00 Koncert operne glasbe; 21.55 Saba pripovednik - Aldo Marcovechio: »Spomini — snisi starih let«.

• **SOBOTA**, 20. novembra 1965, ob: 11.45 Orkestra pod taktirko Billyja Vaughna in Dina Olivierija; 12.15 Največ, najvišje, najdlje; 15.00 Glasbena oddaja za mladino. Pripravil Dušan Jakomin; 16.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 17.20 II. Vatikanski koncil. Poročila in komentariji; 17.30 Jutrišnji solisti, pripravila Goimir Demšar; 19.00 Pojeta: Françoise Hardy in Giorgio Gaber; 19.15 Družinski obzornik; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Zbor »Kras« iz Dola-Poljan, vodi Pavla Komel; 21.00 Mednarodni radijski teden — Modest Mousorgski: »Boris Godunov«, opera v štirih dejanjih s prologom. Program je prispeval avstrijski radio.

Izdajatelj: »Novi list« d. z o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Skupno uradno poročilo o pogovorih v Beogradu

V Beogradu so objavili v sredo zvečer, pred Morovim odhodom v Zagreb, skupno uradno poročilo o italijansko-jugoslovanskih razgovorih.

»Kar zadeva vprašanja splošnega interesa — je rečeno v uradnem sporočilu — sta se oba predsednika zedinila, da se je potrebno v okviru svojih pristojnosti in možnosti zavzeti za pospeševanje vedno večjega zaupanja in razumevanja med državami, za izboljšanje mednarodnega vzdušja in za prispevek v iskanju ustreznih rešitev za probleme, ki v sedanjem trenutku kalijo skupno življenje med narodi. S tem v zvezi sta ugotovila popolno enakost pogledov, kar zadeva pomen nalog OZN.

Nadalje je rečeno v sporočilu, da sta oba predsednika posvetila posebno pozornost problemom razorožitve „v prepričanju, da je možno v duhu sodelovanja in dobre volje doseči bistven napredek na tem področju“.

Oba predsednika sta izrazila zaskrbljenost zaradi sedanjega položaja v Jugovzhodni Aziji in še posebno zaradi vojne, ki se vodi v Vietnamu. Ker so ugotovili razlike v ocenjevanju vsake strani v odnosu na določene aspekte tega položaja, je bilo ugotovljeno, da je skupni cilj, da se na tem področju vzpostavi mir in kriza reši z razgovori, za kar predstavljajo ženevski sporazumi iz 1954. leta koristno podlago“.

O ODNOSIH MED ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

Podrobno so proučili odnose med Jugoslavijo in Italijo. Oba predsednika sta ugotovila, da je v preteklih letih gospodarsko in tehnično sodelovanje, povečanje trgovinske menjave in turizma ter kulturna izmenjava bistveno prispevalo k temu, da so se med državama vzpostavili intenzivni in prijateljski odnosi.

Obe strani sta izrazili željo, da še nadalje razvijata take odnose v skladu z interesi obeh držav.

Oba predsednika sta proučila tudi zadovoljiv razvoj trgovinske menjave med obema državama in perspektive tega razvoja. Posebno pozornost sta posvetila gospodarskemu sodelovanju med ustreznimi industrijskimi organizacijami. Tako sodelovanje, ki se odvija že dalj časa, obsega sporazum, ki je bil sklenjen v Rimu 28. novembra 1964. leta.

Oba predsednika sta z zadovoljstvom sprejela nedavno sklenjeni sporazum o dodelitvi kredita s strani italijanske vlade za refinanciranje v okviru jugoslovanske gospodarske reforme. Prav tako so z zadovoljstvom sprejeli sklenitev sporazuma o ribolovu na Jadranu.

Med bivanjem predsednika Mora v Beogradu je bil podpisan sporazum o carinskem sodelovanju. Oba predsednika sta prav tako sklenila, da se čim prej začno pogovori za sklenitev sporazuma o znanstvenem sodelovanju.

TEDENSKI KOLEDARČEK

14. novembra, nedelja: Borislava, Jozafat
15. novembra, ponedeljek: Leopold, Jerica
16. novembra, torek: Albert, Vanč
17. novembra, sredo: Ljuba, Gregor
18. novembra, četrtek: Milko, Hilda
19. novembra, petek: Liza, Jelisa
20. novembra, sobota: Srečko, Feliks

Oba predsednika sta ugotovila ugoden razvoj kulturnih odnosov med obema državama in sta se strinjala, da je potrebno, da se ti odnosi še nadalje razvijajo. V ta namen je bil podpisan sporazum, po katerem bosta obe strani lahko organizirali kulturne centre. Proučili bodo najboljši način za večjo razširitev knjig in časopisov med obema državama.

ODSTAVEK O MANJSINAH

Izmenjani so tudi pogledi o ravnanju s slovensko in italijansko etnično skupino v okviru obstoječih obveznosti. Obe strani sta poudarili, kaj je bilo storjenega za uveljavljanje teh obveznosti, in izrazili hkrati željo, da bi na tem področju dosegli nadaljnji napredek z namenom, da se omenjenim skupinam zagotovi ravnanje, ki ustreza ne samo črki, temveč tudi duhu obojestranskih dogovorov. Obe strani sta izrazili prepričanje, da morajo biti te skupine element razumevanja in zblizevanja med obema državama.

Sklenjeno je bilo tudi, da bodo ukynili vstopne vizume na potnih dovoljenjih državljanov obeh držav. Razgovori o tem bodo brž ko bo mogoče. Okrepilo se bo tudi sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo na področju turizma. Napovedali so, da bodo kmalu odprli v Splitu italijanski vicekonzulat.

Obe strani sta se tudi strinjali, da se bo čimprej sestala mešana skupina strokovnjakov, ki naj bi tehnično proučila možnosti za zadovoljitev potreb zainteresiranega prebivalstva; na primer da bi našli najboljši način za namakanje dolin Gorice in Tržiča in za izboljšanje cestne zveze med Brdi in Novo Gorico.«

V času Morovega obiska v Beogradu so odprli tam tudi italijansko čitalnico, ki bo spadala v italijanskemu kulturnemu institutu, ki bo še ustanovljen.

Volitve v Kanadi

V Kanadi so dokončali štetje glasov po večerajšnjih parlamentarnih volitvah. Po uradnih rezultatih je pripadlo 129 od 265 poslanskih mest liberalni stranki ministrskega predsednika Pearsona, ki je ostala tako najmočnejša stranka v državi, četudi ni dosegla absolutne večine, kot so upali njeni voditelji. Dobila je le dva sedeža več kot jih je imela doslej.

Konservativci so dobili 99 poslanskih mest, sedem več kot pri prejšnjih volitvah. Nova demokratična stranka pa je dobila 21 sedežev, medtem ko jih je dobila pri zadnjih volitvah 17. Ta stranka bo tudi odločila glede sestave vlade, ker bo mogel Pearson samo z njeno podporo sestaviti večinsko vlado.

BREZ ODJUGE

Kitajsko-komunistična tiskovna agencija »Nova Kitajska« je danes hudo napadla Sovjetsko zvezo. Obtožila jo je, da vodi politiko »kapitulacije pred Združenimi državami«.

Ta novi kitajski napad na Kremelj zaničuje resničnost govorice, češ da je bilo opaziti v zadnjem času določeno odjugo v mrljih odnosih med Moskvo in Pekingom.

Spet hujši boji v Vietnamu

Neki ameriški vojaški glasnik je v ponedeljek potrdil, da je bilo sestreljenih v zadnjih štirih dneh letalskih napadov na sedem raketnih oporišč v Severnem Vietnamu šest ameriških letal. V to številko je vključeno tudi letalo »F-105«, ki je bilo v petek sestreljeno z raketnim izstrelkom 130 kilometrov južno od Hanoja. Drugih pet letal je sestrelilo navadno protiletalsko topništvo, ko so skušala rešiti pilote prej sestreljenih letal. Šest letalcev z zbitih letal so rešili. Druge pogrešajo.

Operacije, s katerimi so skušali rešiti pilote, so trajale štiri dni. Pri njih je sodelovalo veliko število ameriških letal in helikopterjev. To je bila največja reševalna operacija, kar so jih doslej izvedli na ozemlju Severnega Vietnama.

V ponedeljek je prišlo do ostrega boja med ameriški padalci in oddelkom vietkongovcev v »con D«, na ozemlju okrog 40 kilometrov severno od Saigona. V boju, ki je trajal ves dan, so sodelovali tudi avstralski oddelki. Do bitke je prišlo, ko so bili padalci v obsežnem pogonu, ki so ga začeli že več dni prej. Gverilci so pustili po spopadu na terenu 110 trupel.

V hudi bitki, ki se je odvijala v ponedeljek severno od kraja Bien Hoa v Južnem Vietnamu, so ubili ameriški padalci najmanj okrog 500 gverilcev, sami pa so

imeli le zmerne izgube. Bitka je bila zelo vroča in spopadali so se tudi na nož.

Ondan se je neki podporočnik severnovietnamske vojske prostovoljno vdal med nekim pogonom na gverilce. Povedal je, da je prispel v Južni Vietnam skupaj z neko redno severnovietnamsko stotnijo po dvomesečnem pohodu skozi Laos in Kambodžo. Zaprošil je, da bi ga sprejeli v južnovietnamsko vojsko, da bi se bojeval proti komunistom.

ZAKLJUČEK VATIKANSKEGA KONCILIA

Drugi vatikanski vesoljni cerkveni zbor se bliža koncu. Določene komisije pripravljajo dokončno besedilo že izglasovanih predlogov. Na dan pred praznikom Brezmadežne bo papež slovesno proglasil v baziliki sv. Petra zadnje tri odloke. Naslednji dan, 8. decembra, bodo zaključni obredi vpričo vseh koncilskih očetov in mnogih državnih poglavarjev ter zastopnikov iz vseh delov sveta.

Sele po koncu zбора bo mogoče pravilno oceniti njegovo obsežno delo za obnovo verskega življenja in za stališče Cerkve v modernem svetu.

MANJ OPTIMIZMA

Jugoslovanski predsednik Tito se je ukvarjal v govoru, ki ga je imel na Hrvaškem, z gospodarsko reformo in je izjavil, da so bili preveč optimisti, kar zadeva življenjsko raven prebivalstva. Poudaril je, da bo gospodarska reforma vsaj za določen čas negativno vplivala na življenjsko raven.

Potem je Tito kritiziral tiste jugoslovanske gospodarstvenike, ki rajši kupujejo na Zahodu in zanemarjajo trgovino z Vzhodom. Rekel je, da je to čista špekulacija. Izjavil je tudi, da se je Jugoslaviji zdaj prvič po vojni posrečilo, da si je ustvarila valutno rezervo, ki znaša okrog 140 milijonov dolarjev. Vendar je dodal, da predstavljajo približno tretjino te vsote krediti, ki jih je Jugoslavija dala državam v razvoju in katerih ne bo dobila vrnjene v valuti, ampak samo v blagu.

ZA ODPRAVO LAKOTE

Minister za poljedelstvo Ferrari Aggradi je uvedel danes v delo italijansko komisijo za odpravljanje lakote v svetu. Komisija ima nalogo vzpodbujati in vsklajati tiste dejavnosti v Italiji, ki pomagajo organizaciji FAO (to je Organizaciji Združenih narodov za hrano in poljedelstvo) pri njeni akciji, s katero hoče ugotoviti obseg pomanjkanja hrane za človeštvo in sredstva, s katerimi bi mogli pregnati lakoto s sveta.

BOJ PROTI TUMORJEM

Minister za zdravstvo Mariotti pa je uvedel v delo komisijo, ki naj napravi načrt in izdela osnutek zakona za pobijanje tumorjev. Stanje na tem bolezenskem področju v Italiji je orisal profesor Chiarotti, glavni ravnatelj za socialno medicino. Povedal je, da se je smrtnost zaradi tumorjev povečavala od leta 1945 do leta 1964 po pet odstotkov na leto, toda leta 1964 je dosegla 17% vseh smrtnih primerov. V Italiji ugotovijo vsako leto nad 120 tisoč novih primerov te bolezni, od tega več kot četrtino v začetnem stadiju.

POLOŽAJ SE JASNI?

Britanski ministrski predsednik Wilson je te dni v poslanski zbornici odgovarjal na vprašanja o obnovitvi pogovorov s Sovjetsko zvezo. Vojna v Vietnamu — je pojasnil Wilson — je blokirala možnost stikov z novimi sovjetskimi voditelji. Zdaj se je položaj nekoliko izboljšal ter so se izboljšale perspektive za pogajanja, ki naj privedejo do zmanjšanja svetovne napetosti.

Velika Britanija je jasno dala razumeti Sovjetski zvezi, željo po obnovitvi pogajanj, vendar morajo ta ostati na osnovah zahodnega zavezništva. Britanski zunanji minister Stewart bo 29. novembra odpotoval na obisk v Moskvo, a poprej bo imel v Bonnu pogovore z nemškimi zunanjim ministrom Schroederjem.

Morov obisk

(Nadaljevanje s 1. strani)

ITALIJA BO PODPRLA JUGOSLOVANSKO PROŠNJO ZA TESNEJŠE STIKE Z EVROPSKIMI SKUPNOSTMI

Glede vietnamske krize je ministrski predsednik Moro naglasil stališče Italije, ki ima razumevanje za ameriške pobude. Rekel je, da zasluži ameriška ponudba za pogajanja »v vsakem hipu vietnamskega spora podporo«. Orisal je tudi stališče Italije do vprašanja pristopa komunistične Kitajske k Združenim narodom. Stambolić se je ob koncu razgovora zahvalil Moru za popolnost in globino njegove razlage in izjavil, da se glede vrste vprašanj strinjajo ali jih podobno presojujejo. Zahvalil se je tudi za ponovno zagotovilo Italije, da se bo zavzela za tesnejše stike Jugoslavije s Skupnim evropskim trgov in z GATT.

Moro je izrazil zadovoljstvo nad tistim, kar je izjavil predsednik jugoslovanskega izvršilnega sveta Stambolić prejšnji dan glede razvoja stikov med Beogradom in Vatikanom. Ministrski predsednik Moro je nato omenil, da se nanaša njegov obisk predvsem na dvoje osnovnih zadev in sicer na sporazum za ponovno financiranje, ki daje Jugoslaviji na razpolago nadaljnjih 45 milijonov dolarjev, in na sporazum o ribolovu, na katerem je zainteresirano mnogo prebivalstva na jadranski obali Italije. Kar zadeva finančni sporazum, je Moro izjavil, da bo pomagal pri gospodarskem razvoju Jugoslavije. Pri tem razvoju Italija rada pomaga. Dejal je tudi, da gospodarska reforma, ki jo je sklenila jugoslovanska vlada, ni samo notranji gospodarski ukrep, ampak razodeva tudi politično odločenost po povezavi z drugimi državami in po udeležbi jugoslovanskega gospodarstva pri svetovni gospodarski tekmi.

Strašen davek letalskega prometa

58 ljudi je bilo ubitih v Združenih državah, ko je veliko reakcijsko potniško letalo zaradi slabega vremena treščilo v neki grič, medtem ko se je pripravljalo na pristonek na letališču v Cincinnatiju. Med štirimi preživeli sta prvi pilot in neka hostes, ki pa je hudo ranjena.

Kljub vsem elektronskim in brezžičnim napravam moderne tehnike je sodobni letalski promet še vedno zelo tvegan in zahteva ogromen krvav davek. Tudi če odštujemo nepredvidene vzroke, kot so »luknje v zraku« in podobno, je drugih vzrokov nesreč še vedno veliko preveč. Tu razodeva moderna tehnika skoro nerazumljivo vrzel. Glede na to, da se ponesreči največ letal pri poskusu pristanka ali vzleta, se da sklepati, da so avtomatične naprave, na katere se toliko nanašajo, vendar premalo zanesljive.

Zanimivo je tudi, da se letalske tovarne in družbe prav nič ne trudijo, da bi omogočile kako rešitev potnikov iz letal, ki se npr. vžgejo ali drugače pokvarijo med poletom. Če jih ne reši duhaprisotnost le-

talcev, so izgubljeni. Ali res ni mogoče, da bi se tudi potniki rešili s padali, kakor se rešujejo v primeru nesreče letalci vojaških letal, ki so vendar hitrejša?

ZA TRAJNO PREMIRJE MED INDIJO IN PAKISTANOM

Pet nestalnih članic Varnostnega sveta Združenih narodov je predložilo Varnostnemu svetu osnutek resolucije, ki poziva Indijo in Pakistan, naj hitro umakneta svoje sile na postojanke, ki so jih zavzele pred začetkom sovražnosti.

Resolucija tudi zahteva od obeh držav, naj sodelujeta z Združenimi narodi in naj prenehata z vsakršno vojaško aktivnostjo.

PLINOVOD IZ KOPRA PROTI SEVERU

Baje mislijo že prihodnje leto pričeti z gradnjo plinovoda iz Kopra proti Gradcu, Dunaju in Češkoslovaški. O tem so govorili tudi med nedavnim obiskom štajerskega deželne glavarja Krainerja v Kopru.

Odsek Koper-Gradec bi gradili šest let. Metan bodo dovažali iz Alžirije in Libije.

Tržaškega

Nabrežina:

Javna dela, občinski proračun in gradnja ljudskih stanovanj

V ponedeljek, 8. t. m., je bila na županstvu v Nabrežini prva redna seja jesenskega zasedanja občinskega sveta. V začetku je župan D. Legiša imel daljše poročilo o delovanju občinske uprave v razdobju od konca julija do začetka novembra, ko ni zasedal občinski svet. V poročilu je župan med drugim dejal:

Pri naštevanju najvažnejših ukrepov občinskega odbora omenjam najprej sklepe v zvezi z deželnim zakonom z dne 6. septembra 1965, številka 19, ki predvideva podpore in pomoči dijakom enotnih srednjih šol, strokovnih zavodov in višjih srednjih šol. Ne da bi se spuščal v podrobnosti izvršenega dela, kajti o tem bo lahko obširneje poročal pristojni občinski odbornik, omenjam da smo na osnovi tega deželnega zakona predvideli 500 tisoč lir podpor za dijake enotnih srednjih šol in 415 tisoč lir podpor za dijake strokovnih zavodov in višjih srednjih šol. Od vsega tega zneska bi šlo v breme občinske blagajne skupno nekaj nad 200 tisoč lir, ostalo vsoto bi pa morala poravnati deželna uprava.

Občinski odbor je neuradno zvedel, da je nadzorna oblast odobrila proračun za leto 1965 v prvi polovici letošnjega oktobra. Po informacijah, ki smo jih dobili iz zanesljivih virov, vendar vedno neuradno, izhaja da bi naš letošnji proračun izkazoval skupno okrog 172 milijonov lir dohodkov in 195 milijonov lir izdatkov, tako da bi znašal primanjkljaj, ki naj bi ga kril vladni komisarjat, okrog 23 milijonov lir. Lansko leto je znašal vladni prispevek nekaj nad 18 milijonov lir.

S pismom z dne 10. 7. 1965 nam je bilo uradno sporočeno, da je vladni komisar nakazal za javna dela v naši občini 23 milijonov lir, in sicer v okviru proračuna vladnega komisarjata za finančno leto 1965.

Deželno skrbništvo za javna dela je v celoti sprejelo naše predloge o delih, ki naj se izvršijo z nakazano vsoto. Vsota letošnjega gospodarskega načrta se bo torej takole uporabila: 3.000.000 lir za razširitev in ureditev ceste ob vhodu v vas Cerovlje; 3 milijone za ureditev križišča med bodočo občinsko cesto in državno cesto v Sosljanu, kjer je občina parcelirala obširen kompleks zemljišča (bivša last vižovskih jusarjev); ureditev križišča na državni cesti številka 14, kjer se ta odcepi proti Ribiškemu naselju — 2 milijona in pol; asfaltiranje neke notranje poti v Sosljanu — 1 milijon; 1 milijon in pol za ureditev in asfaltiranje ceste v Vižovljah, vzdolž železnice; asfaltiranje ceste v Nabrežini — kamnolomi — 2.000.000; ureditev nove strehe na šoli v Cerovljah — 2.000.000; razna dela v šoli v Mavhinjah — 1 milijon; ureditev strehe na cerkvi v Nabrežini ter ureditev cerkvenega zvonika v Devinu — 1 milijon in pol; ureditev pločnika vzdolž državne ceste v Sosljanu — 2 milijona; razširitev pokopališča v Nabrežini — 3.500.000 lir.

Tehnični urad v Trstu ima nalogo, da izdela načrte za ta dela do 31. decembra 1965.

Glede na dejanski razvoj dogodkov je jasno, da so iz našega proračuna izostale vse tiste postavke, ki so predvidevale izredna javna dela, ki spadajo v okvir gospodarskega načrta. Gre za skupno okrog 35.600.000 lir, ki jih je nadzorna oblast črtala iz proračuna, ker nam je bil večji del te vsote nakazan z gospodarskim načrtom. Odbor smatra, da je spričo dejanskega stanja, ki je nastalo v krogih izven nas, nakazilo vladnega komisarja še kar zadovoljivo.

S sredstvi rednega proračuna in v okviru obstoječih možnosti je občinska uprava letos izvršila marsikatero delo po raznih krajih občine, kar imajo občinski svetovaleci priložnost tudi sami ugotoviti, če se ozrejo malo okrog po naših vaseh. Zavedamo se, da obstajajo še mnoge potrebe, ki pa jih bomo reševali po svojih finančnih zmogljivostih.

Glede na razne elementarne neizhode, ki so letos prizadele področje naše občine, omenjam, da smo odredili popis škode in svoje ugotovitve dostavili pristojnim oblastem v Trstu za podelitev

ustrezne pomoči. Kot svojo izredno podporo smo nakazali Občinski podporni ustanovi 100 tisoč lir za pomoč tistim, ki so je bili najbolj potrebni.

Tudi letos so se redno odprli občinski otroški vrtci, in sicer slovenski ter italijanski oddelek v Nabrežini (skupno 71 otrok, 43 it. 28 slov.), slovenski in italijanski oddelek v Devinu (skupno 52 otrok; 30 it. 22 slov.), slovenski oddelek v Sempolaju (28 otrok), slovenski oddelek v Sosljanu (12 otrok). V naše občinske otroške vrtce je letos torej skupno vpisanih 178 otrok.

Svetovalska komisija, ki ima nalogo, da prouči spremembe občinskega regulacijskega načrta, se je redno sestajala in nadaljuje s svojim delom, ki seveda ni lahko.

Občinska uprava se je zanimala tudi za probleme, ki nastajajo v zvezi z bodočo gradnjo nafotovoda.

Občinski odbor je med tem časom imel tesne stike z vsemi tistimi oblastmi, ustanovami in krogi, ki obravnavajo vprašanja, ki zadevajo tudi občinsko problematiko. Imeli smo stike z deželno upravo, s prefekturo, z ustanovo za gradnjo ljudskih hiš, s pokrajino itd.

To bi bilo kratko poročilo o dosedanjem delu. Mnogo dela nas seveda še čaka. Lotimo se ga pogumno in z vso dobro voljo.

Svet je nato razpravljal o odborovem predlogu, naj bi občinska uprava glede na občutno pomanjkanje stanovanj v občini, zgradila 12 ljudskih stanovanj, in sicer 6 v Nabrežini ter 6 v Sosljanu, na zemljišču, ki je last vižovskih jusarjev. Stanovanja bi skupno stala 64 milijonov 200 tisoč lir; 60% stroškov bi poravnala deželna vlada na osnovi deželnega zakona z dne 22. 7. 1965, ostale stroške pa bi krila občina delno z izkupičkom od prodaje občinskih zemljišč (okrog 12 milijonov), delno z najetjem posojila pri Tržaški hranilnici. Odborov predlog je bil sprejet z večino glasov.

NABREŽINSKI ŽUPAN POSREDOVAL NA DEŽELI ZA POSPEŠITEV JAVNIH DEL

Deželni odbornik za javna dela, dr. Masutto, je sprejel v ponedeljek župana devinsko-nabrežinske občine, Draga Legišo, katerega je spremljal deželni svetovalec Slovenske skupnosti, dr. Skerk. V razgovoru so razpravljali o raznih vprašanjih v zvezi z izvajanjem javnih del v devinsko-nabrežinski občini.

Župan Legiša in deželni svetovalec dr. Skerk sta seznanila deželnega odbornika za javna dela zlasti z nekaterimi zadevami in potrebami devinsko-nabrežinske občine, za katere bi bili potrebni deželni prispevki in podpore, npr. za gradnjo dveh občinskih stanovanjskih hiš v Nabrežini in v Vižovljah s skupno 12 stanovanji in za gradnjo otroških vrtcev v Devinu in Sempolaju, pa tudi za ureditev kanalizacije v Nabrežini in v Devinu.

Župan je dalje opozoril deželnega odbornika na dejstvo, da nobena od številnih osnovnih in srednjih šol v občini ne razpolaga s primernimi prostori za telovadbo in športno udejstvovanje. Tako dvorano, ki bi se mogla preurediti tudi za kulturno udejstvovanje, je lahko zgradili v Nabrežini, na zemljišču, kjer stoji staro občinsko poslopje, ki je danes neuporabno.

Deželni odbornik Masutto je obljubil, da se bo zavzel za to, da bo imela deželna uprava v evidenci tudi te in druge potrebe devinsko-nabrežinske občine.

ZA POL LETA ODLOŽENA PODRAŽITEV KRUHA V TRSTU

Kot znano, je grozila Trstu podražitev kruha, zaradi odprave ugodnejših cen za pšenico oziroma za moko. Zdaj pa je minister za poljedelstvo Ferrari-Agradi naznanil, da bo dodeljenih Trstu, po sklepu ministrskega sveta, nadaljnjih 180.000 sto-
toč pšenice po ugodnejši ceni.

Podražitev našega vsakdanjega kruha je tako odložena za šest mesecev.

POLK »TORINO« PRESTAVLJEN V GORICO

Pehotni polk »Torino«, ki je pripadal v Trstu od 26. oktobra 1954, to je od uvedbe italijanske uprave na Tržaškem ozemlju, je bil v ponedeljek prestavljen v Gorico.

Prenos polkovne zastave iz Trsta v Gorico so obhajali s slovesnostma v obeh mestih, ob prisotnosti mestnih in vojaških oblasti.

POŽAR V ŽELEZARNI ITALSIDER

V železarni ITALSIDER v Skednju je izbruhnil v torek hud požar. Škoda znaša baje nekaj deset milijonov. Ogenj je poškodoval drugi plavž, ki je stopil v obrat šele letos maja, po modernizaciji železarne.

Govori se o sabotaži.

PRIJAZEN SPREJEM NAŠIH OTROK V TOVARNI COCA-COLA

Otroci višjih razredov osnovnih šol iz Saleža, Zgonika in Proseka so bili deležni 26. oktobra zelo lepega sprejema, ko so bili na obisku v tovarni »Coca-Cola« na Proseku.

Naši otroci so dobili v dar vsak po en zvezek in svinčnik, gledali so film o nastanku Coca-Cole ter risanke, pili so seveda Coca-Colo in novo Cappy ter dobili tudi prigrizek.

Uprava tovarne je poskrbela celo za prevoz. Zelo prijetno pa je presenetila s tem, da je dala na razpolago za stik z obiskovalci slovensko osebje.

ČESTITKE

Na bolonjski univerzi je promovirala z odličnim uspehom in pohvalo za doktorico medicine in kirurgije gđ. Marjana Bolko iz Trsta.

K odličnemu uspehu ji čestitajo prijatelji in znanci ter uredništvo našega lista.

—0—

V Borštu sta se poročila knjigovodkinja gospodična Boža Zahar in knjigovodja g. Glavko Petros iz Zabrežca.

Mnogo sreče jima želijo v zakonu številni prijatelji in prijateljice. Čestitkam se pridružujeta uredništvo in uprava N. l.

V SOBOTO 13. NOVEMBRA 1965

OB 21. URI

V KULTURNEM DOMU

SLOVESNA AKADEMIJA V POČASTITEV

20. LETNICE OSVOBODITVE

IN OBNOVITVE DELOVANJA

GLASBENE MATICE

Sodelujejo: Orkester Glasbene Matice - Moški pevski zbor PD Prosek-Kontovel - Mladinski pevski zbor iz Devina, Nabrežine, Opčin, Proseka in Trsta.

Dirigent: Oskar Kjuder

MORO MIMO GORICE

Italijanski goriški krogi, zlasti zastopniki liberalne stranke, izražajo svoje veliko nezadovoljstvo, ker ni ministrski predsednik Moro obiskal Gorice, ko se je šel 4. novembra poklonit padlim na pokopališče v Redipulji. Na prefekturi so ministra čakali, kot je bilo napovedano, že ob osmih in pol. Ker ga ni bilo, se je župan Martina sestel z Morom v Tržiču, kjer mu je izročil dve spomenici. Eno po pisanju tukajšnjih italijanskih dnevnikov, glede deportirancev, drugo glede mejnih vprašanj. Isti listi tudi očitajo ministrskemu predsedniku grobo kršenje demokratičnih postopkov, ker se je pred svojim obiskom v Jugoslaviji izognil Gorici, ki je najbolj zainteresirana pri stikih med obema državama. Dodajajo še, da ker je šel Moro mimo Gorice, pomeni ta postopek poniževanje celotne pokrajine, s katero baje vlada ravna kot s pastorko.

Ne vemo, kje tiči vzrok, da se je predsednik izognil Gorice; morda prav v kakih spomenicah nacionalističnih nestrpnosti, katere bi mu radi vsilili v listino.

REORGANIZIRANI ODBOR

Spominski plošči dr. Antonu Gregorčiču in Andreju Gabrščeku sta postavljeni. S tem je izvršil svojo nalogo odbor, ki je izšel pred dvema letoma iz srede starih goriških študentov. Finančni uspeh je laskav, ker je preostala sorazmerno znatna vsota. To je zasluga zlasti g. Remigija Koršiča, ki je prispeval največ.

Na svoji zadnji seji je zgornji odbor sklenil, da se ne razide, marveč da se prelevi v novi »Odbor za častitev zaslužnih narodnih delavcev«. Blagajniški preostanek prejšnjega odbora prevzame ta novi odbor.

V naši deželi je delovalo mnogo ljudi, ki nimajo niti spomenika niti spominske

Hanalsha dolina

Trbiž:

»MALI VAJONT«

Kar se je zgodilo v velikem obsegu pri Vaiontu, ko se je predrlo zajezitveno jezero in je zalilo spodnjo dolino, bi se v nedeljo zjutraj pripetilo v malem pri Trbižu.

V Rutah ob cesti proti Rajblu so že leta 1949 zgradili velik vodni zbiralnik, ki je napajal ob reki Slici delujočo elektrarno. Dolg je tristo metrov, širok pa osemdeset. Z globino trinajstih metrov je zajemal 363 tisoč kubičnih metrov vode. Zgrajen pa je bil na mehkem svetu, na robu globoke rečne soteske.

V nedeljo pa je voda spodkopala cementni nasip in se je v strahovitem valu zlila v dolino. Za srečo je korito Slice globoko in stoji tudi mala elektrarna precej visoko, da ni bilo človeških žrtev. Bali so se pa, da bo voda narastla v spodnjem toku Slice in da bo na avstrijski strani poplavlila vasi in polja. K sreči je šla nevarnost mimo.

Ponovila pa se je v ponedeljek popoldne, ko se je nenadoma zrušil v globino še ostali del jeza. V nevarnosti so bili delavci, ki so popravljali električno napeljavo. Voda pa tudi tokrat ni zahtevala človeških žrtev. Pač pa je nastala velika škoda na napravah, katere so pred leti zgradili s stroški ene milijarde in osemsto tisoč lir.

plošče. Taki javni delavci pa ne smejo utočiti v pozabi. Na primer skladatelj Vinko Vodopivec, jezikoslovec Stanislav Skravec, narodni delavec in rimski poslanec Virgilij Šček, pisatelj Damir Faigel in še drugi.

Novi odbor bo od časa do časa dajal poročila o svojem delovanju.

Števerjan:

PRIZNANJE — OBCINSKI STIKI

Na zadnji seji občinskega sveta v Števerjanu je bila podeljena bivšemu županu Hermenegildu Podveršiču zlata spominska kolajna. Sedanji župan Klanjšček je v nagovoru poudaril zasluge svojega prednika, katere si je pridobil v času enajstletnega požrtvovalnega županovanja v Števerjanu. Slavljence se je zahvalil za priznanje in je voščil novim upraviteljem uspešno delo. Vsi občinarji in znanci se z veseljem pridružujejo izrazom priznanja staremu števerjanskemu županu.

Novi občinski odbor se je že krepko sprijel z neodložljivimi nalogami, ki ga čakajo. V ta namen je imel že več stikov s pokrajinskimi in deželnimi zastopniki. Prejšnji petek sta obiskala naše županstvo deželna svetovavca Jarc in Bergomas. Župan in odbornik Terpin sta jima razložila občinske potrebe, za katerih rešitev bi morala pomagati tudi dežela. Poudarila sta, da je potrebno asfaltirati ceste čez Oslavje v Števerjan in skozi Grojno, kakor tudi čez Bukovje, Plešivo v Dolenje. Občina bi veliko pridobila od turizma z ureditvijo teh cest.

Popravila je potrebno tudi šolsko poslopje in občinska hiša, kjer manjka ogrevalna naprava. Občina ne more vseh teh del prevzeti na svoja ramena, ker ji spričo pičlih letnih dohodkov, v iznosu kakih 13 milijonov manjkajo sredstva v ta namen.

Govorili so tudi o preskrbi z vodo. Menda je prav v Števerjanu voda najdražja, saj jo je treba plačevati po 100 lir za kubični meter. Ljudje se upravičeno pritožujejo.

Podgora:

NASI CVETLIČARJI

Naš kraj je znan po svojih tovarnah. V javnosti se pa malo ve, da se je nekoč razvijalo v Podgori tudi cvetličarstvo in to še precej krepko. Domači cvetličarji so gojili v prvi vrsti krizanteme. Ker smo v osmi ni »vaht«, se spomnimo nekoliko na zgodovino podgorskih krizantem, ki se še danes postavljajo na Goriškem cvetličnem trgu. Gojiti so jih začeli že v prejšnjem stoletju, okrog leta 1895. Grofovska rodbina Attemsov jih je prinesla iz Francije. Takrat je služil za grajskega vrtnarja domačin Jože Cotič, ki je to lepo cvetlico razmnožil.

Čez nekaj let so jih začeli gojiti tudi drugi njegovi prijatelji, ki so se bavili z vrtnarijo. Ti so bili Jože Ščurk, ki je delal pri lastnikih papirnice Leykam-Josefštal; imeli so veliko papirnico, kjer je danes tkalnica. Tretji gojitelj krizantem je bil Jožef Kogoj, ki je skrbel za vrt pri grofu Catteriniju. Ti trije Jožeti so ustanovili nekako zadružno za razpečevanje sadik. Navodil za gojenje seveda niso dajali. Vsak si je moral pomagati, kakor je vedel in znal.

Iz Goriške

Polagoma so še drugi sosede pristopili h »krizantemski skupnosti«. Seveda, v tisti dobi niso še poznali vseh vrst krizantem kot danes, ko jih je kakih 320 različnih. Vendar so se takrat razcvetele že zgodaj v oktobru.

Omenjeni cvetličarji so tudi kupovali razcvetene krizanteme in so jih izvažali za dober denar na Dunaj, v Prago, Budimpešto in druga večja mesta.

Po prvi vojni pa je začela ta domača vrtnarija in kupčija propadati, ker so začele prihajati na trg cenejše in lepše rože iz Južne Italije v večjih količinah. Domačim vrtnarjem se ni več izplačala ta panoga, ker zahteva nega krizantem veliko dela in stroškov. V zadnjih letih se je pa gojenje krizantem nekoliko dvignilo, tako da bi zadostovalo za mesto in okolico. Kljub temu pa mestne cvetličarne ne kupujejo pri domačinih, ampak jih naročajo od drugod.

Z urejenim trgom in s podporo oblasti bi se pa moglo dvigniti tudi podgorsko cvetličarstvo, katero so vpeljali že naši stari.

Doberdob:

PROTOSINHROTON

Kakor ustvarja govornice in skrbi name-ravana napeljava naftovoda preko naših krajev, tako se tudi ugiba, ali bodo gradili na Doberdobski planoti velikanske naprave protosinhrotona za proizvodnjo jedrske energije ali ne. Mednarodna družba za zgradnjo ogromnih naprav je izbrala zaradi geoloških posebnosti tal in tehničnih ugodnosti dva kraja v Italiji: Apulijo in Doberdobsko planoto. Gospodarski krogi na obeh koncih države si obetajo od protosinhrotona velikanske dobičke in se zaigrano borijo zanj.

Pri ministrskem predsedstvu v Rimu so ustanovili posebno komisijo za proučevanje tega vprašanja. Deželo Furlanijo-Julijsko krajino zastopa v njej Goričan Cocianni, katerega pa nekateri dolžijo, da se premalo briga, da bi prišle ogromne naprave in z njimi gospodarske koristi v našo deželo. Zdi se, da je stopila kandidatura Apulije zopet v ospredje. Menda se tudi vojaški vzroki protivijo izberi Doberdoba. Odločilna za v prid Apulije pri tej zadevi pa je baje ponudba »Ustanove za dvig Juga«, da bo financirala začetna dela. Če prodre ta predlog, ne bo Doberdob videl protosinhrotona.

Peč:

POGREB VZORNEGA MOŽA

V torek 9. novembra smo spremili k večnemu počitku soseda Maliča Franca. Bil je res prava domača grča, saj je učakal 86 let. Pokojni France je rasel v številni družini. Eden izmed bratov je salezijanski duhovnik, ki ima tudi že več kot osemdeset let.

Rajni je vzgojil v pravem verskem in narodnem izročilu tri hčere in sina Stojkota, ki je požrtvovalen pevec našega zbora. Ena hči, Anica je že umrla. Uglednemu možu, ki je vse svoje življenje skrbel in delal za družino in sosesko naj bo lahka rodna zemlja. Družini in še posebej sinu Stojkotu izražajo prijatelji in znanci globoko sožalje.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

„Hlapci“ v uprizoritvi Slovenskega gledališča v Trstu

Slovensko gledališče v Trstu je pričelo letošnjo sezono s Cankarjevimi »Hlapci« in dalo tako začetku jesenskih predstav posebno slovesno vzdušje. Cankar je naš klasik, v njegovih dramah se zrcali njegov čas, a Cankarjev jezik je še vedno najlepši v našem slovstvu, najbolj melodičen, in njegov boj za poštenega in nezlaganega človeka nam je danes ljubši kakor kdajkoli.

Zelo pogosto so se razhajala mnenja o Cankarju. Mnogi so mu očitali, da so njegovi ljudje ali predobri ali preslabi; da je v njegovih delih preveč čudakov in sanjačev, preveč mraka in grobije. Zamerili so mu žgoče besede, s katerimi je neutrudno obsojal hinavce, podležje, sebičneže, neznačajneže, koristolovce. Naveličali so se zgodb, v katerih se pošten poseznik bojuje z nepošteno družbo za zmago pravice. A prav to je jedro Cankarjeve umetnosti; boj poštenega, svojemu prepričanju zvestega poštenjaka zoper družbo, ki je okužena z grehi in napakami. Ta poseznik, nosivec Cankarjevih idej, »vagabund«, kakor ga imenuje pisatelj v prvih svojih delih, žalostno propade, podlega trpljenju. Kasneje pa ta božji izbravec začne zmagovati in Cankarjeva dela dobivajo svetel, spodbujajoč konec.

V to drugo obdobje njegovega ustvarjanja spadajo »Hlapci«, ki jih je Cankar napisal 1910, doživeli pa so svojo krstno predstavo šele 1919 v Trstu, kar je zelo značilno, a ni tu mesto, da bi podrobneje o tem razmišljali, vzbudilo pa je to dejstvo pozornost italijanskih kritikov in časnikarjev. Nekje se le svet odpira na široko, kakor je značilno, da se je odprl Pasijonu, ki pa tudi ni mogel v svojo rojstno domovino.

Ce bi hoteli »Hlapce« tolmačiti ozko časovno, bi jim odvzeli nekaj, kar so v svojem bistvu: so namreč večna in stalna obsodba vsakega političnega nasilja, upor proti omejevanju osebnih človekove svobode, pa naj jo omejuje kdorkoli. Za to so v resnici »Hlapci« tudi danes izredno aktualni in kričeči živi.

Branko Gombač se je z veliko in skrbno pripravo ter z veliko pieteto do pisatelja lotil režije. S svojo zamisljivo je hotel dati predstavam rahlo stilno odmaknjenost od sedanjih kričečih nasprotij, da bi tako bolj zaživela Cankarjeva umetnina. Zavedal se je, da bi grotesknost, s katero so včasih režiserji poudarjali posamezne like, mogla preveč v živo zadeti današnjo družbo, saj bi zadostovalo samo drugačno oblačilo, pa postane drama strahotno jedka kritika najnovejših razmer. Gombačeva režija je tedaj dvignila Cankarja v spoštovano odmaknjenost, da bi govoril svojim potomcem, kako je največja dobrina, ki jo imamo in ki jo moramo čuvati, naša človeška svoboda.

Celotni odrski podobi je dal stilno enovitost, kar opazamo pri vseh Gombačevih režijah, to je posebna odlika njegove odrske zamisli. Ne dvomimo, da bi igravski zbor v celoti sledil. Prva tri dejanja tečejo neprisiljeno, vendar se zdi, da mu v drugem dramo preveč zraste in je tako spričo tega vrha zborovanje v gostilni skoraj nakazano. V zadnjem dejanju zahteva slovo od matere morda kako novo rešitev, ker je v tej obliki preveč pomaknjeno v ozadje. Prav tako

verjetno igravci niso režiji sledili v zaključni sceni, ker je zaključni akord prehitel in skoraj deus-ex-mahinalen.

A sicer je režija skrbela, da je prišla lepota Cankarjevega jezika do polne veljave. Branko Gombač je tudi mestoma žrtvoval zunanjo učinkovitost na račun spoštovanja Cankarjeve etike in predanosti njegovi čisti in pristni umetnini.

Igravci so meli precej težko nalogo. Posebej tisti, ki so oblikovali najtežje in najbolj problematične podobe. Tak je na primer Jerman. Stane Starešinič je oblikoval ta lik z veliko prizadevanostjo in ljubeznijo. Ponekod smo tudi čutili v rjem Cankarjevega junaka. V splošnem pa bi si želeli še večje poglobljenosti, večjega notranjega razvoja doživljanja in rasti do zloza. Starešinič je vse premalo zaživel svojo tragiko, da bi mu gledavec verjel, da je prišel do točke, ko ne more več naprej in da zato sega po revolverju. Gledavec ima občutek, da ne misli zares. Prav tako je njegovo slovo od matere v zadnjem dejanju preveč deklamatorski spev, premalo pa je v njem pretresujočega slovesa in žalosti. Tudi odhod z Lojzko v življenje je premalo igravsko pripravljen in zato premalo prepričljiv. S skrbno zbrano in večjo živostjo se bo Jermanu morda tudi posrečilo na shodu bolj ogreti poslušavce in gledavce, ko bo namreč manj kričeč, a bolj vnet. Ne dvomimo pa, da je Jermanova igra najtežja in najbolj odgovorna in da zahteva vrhunskega igravca. Starešinič ji je posvetil vse svoje sile.

Njegov nasprotni pol je župnik, ki ga je z enovitim potezami in rahlo zadržanostjo odigral Joško Lukež. Pravilno je ustvarjal vtis nosilca oblasti, čuvarja reda, a tudi človeka, ki ceni značajnost, kakor jo hoče on sam v sebi izpričevati.

Učitelja Hvastjo igra Silvij Kopal. Ustvaril je v njem nekoliko togega človeka, ker je verjetno skrbel, da bi ne prišel do izraza njegov živahni temperament. A se zdi, da bi mogel biti nekoliko bolj živ, saj ga njegova dobrotnost najbolj karakterizira.

Turnškova roman o ljudeh v gradu na rebri

Metod Turnšek nas vedno spet preseneti s svojo literarno pridnostjo in s svojimi navdihmi. Zdaj je objavil zgodovinski roman »Stoji na rebri gradu«, ki je izšel v založbi Slomškove založbe. Natisnjen pa je bil v tiskarni Budin v Gorici.

Znana je Turnškova ljubezen do Koroške in do naših krajev, zlasti do Beneške Slovenije. Šele nedavno jo je izrazil v zgodovinski povesti »Božja planina«, zdaj pa še vse močneje v tem romanu, katerega naslov se nanaša na koroški kraj Kebrca in na tamkajšnji grad. Roman se dogaja v 14. stoletju. Večina dogajanja pade v leto 1334, vendar se zgodba podaljša tja do sredine tistega stoletja, kar da pisatelju priložnost, da nas seznanja še z nadaljnjo usodo svojih oseb in tudi da nam prikaže znamenito ustoličenje koroškega vojvode, prav tisto, ki ga je opisal opat Janez Vetrinjski. Ustoličen je bil takrat prvi koroški vojvoda Habsburčan, Oton. Toda to je le epizoda v tem romanu. Večina knjige je posvečena prikazovanju življenja grofovske družine na Rebrci in njenih plemiških sosedov, med katerimi so bili še tudi slovenski plemiči.

Turnšku ni šlo toliko za to, da bi opisoval kake napete dogodivščine, ampak je skušal realistično, hkrati pa poetično pričarati pred bralca razne dogodke, ki so bili sami po sebi sicer lepi in zanimivi, vendar so spadali k vsakdanjemu oziroma k normalnemu življenju tistih ljudi in tistega časa. Avtor nam predvsem obširno opiše slikovito romanje rebrškega grofa in njegovega sina v spremstvu nekaterih uglednih duhovnih gospodov s Koroškega in njihovega številnega spremstva oboroženih hlapcev in podložnikov v Oglej. Opiše nam njihovo pot po koroški deželi in nato preko Trbiža in Zabnic do Ogleja, nato pa tudi obisk v Gorici pri takratni goriški grofici in njeni hčerki. Seveda nam ne pozabi opisati tudi takratnega Ogleja. Poseben čar pa daje opisom stalne stražarske vojske v službi oglejskega patriarha. Opiše nam tudi predstavnik takratne beneško-slovenske ljudske avtonomije.

Imamo vtis, da je Turnšek, ki je znan tudi kot

Ti trije glavni liki se rahlo naslanjajo na odrske podobe, kot so se izoblikovale v slovenski gledališki preteklosti. Drugačen pa je Komar, kot ga je odigral Edvard Martinuzzi. Zdi se, da je našel režiser v njem nov lik tega Cankarjevega učitelja, ki je boljši, kot so bili vsi dosedanji.

Lojzko igra tokrat nova igravka Lidija Rozarovičeva. Njena igra je mirna, pretehtana, topla, ki je le tu in tam manjka notranjega ognja.

Eno najlepših Cankarjevih podob je ustvarila v tistih skupnih nastopih Leli Nakrstova v Jermanovi materi.

Preveč je igravcev, da bi mogli vse imenovati. Predvsem je Stane Raztresen odigral zelo dobro nadučitelja, Danilo Turk Kalandra, učiteljico Geni Zlata Rodoškova, Minko Angelca Caharija, zdravnika Rado Nakrst, župana Alojz Milič, Anko Miranda Caharija, kmeta Naceta Pavel Bajc, kmetico Mira Sardočeva in drugi.

Celotni ansambel je skušal dati predstavi čim lepšo podobo in ustvariti z njo lep praznik domače dramske poezije. In zdi se, da bo gledališče z nadaljnjimi predstavami res lahko še mnogo večerov prinašalo občinstvu nekaj trenutkov uživanja lepote in znova ustvarjalo praznik lepe besede. J. P.

OBNOVITEV IN RAZŠIRITEV SOLSKIH ODDAJ NA RADIU TRST A

Radijska postaja Trst A je v ponedeljek, 15. t. m., po počitniškem premoru obnovila svoje oddaje za slovenske šole, ki jih pripravljajo slovenski šolniki s sodelovanjem svojih učencev.

Radijske šolske oddaje, ki so bile lani namenjene samo učencem osnovnih šol, so letos izpopolnjene in razširjene tudi na enotno srednjo šolo. Tako so na sporedu vsak teden po tri oddaje »RADIO ZA SOLE«: ob ponedeljkih od 11.35 do 11.55 (s ponovitvijo od 17.25 do 17.45) za srednjo šolo, ob sredah, v istem času, za prvo stopnjo (prvi in drugi razred) osnovne šole, ob petkih pa za drugo stopnjo (tretji, četrti in peti razred) osnovne šole. V oddajah nastopajo učenci tudi s pevske, recitacijske in drugimi točkami, ki dopolnjujejo glavni, tematski del oddaj.

Te dni so odprli v slovenskem etnografskem muzeju v Ljubljani razstavo kamnitih ljudskih plastik s Krasa.

SMRT EMME GRAMATICA

V sredo so pokopali v Rimu igralko Emme Gramatica, ki je umrla v ponedeljek v Ostii v starosti 91 let. Sožalne brzojavke so poslali predsednik republike, ministrski predsednik, predsednik obeh zbornic parlamenta in razne druge ugledne politične in kulturne osebnosti. Tudi papež Pavel VI. je poslal po kardinalu Ciccognaniju svoje sožalje.

RAZSTAVA OTROŠKIH RISB V NEMSKEM INSTITUTU

V Nemškem kulturnem inštitutu v Trstu so odprli v soboto razstavo pod naslovom »Otroci, ki rišejo in slikajo svoje mesto«. Razstavljene bodo risbe in sličice, ki so jih poslali otroci, ki so lani obiskovali tečajne nemščine. Nemški kulturni inštitut je objavil namreč, kot znano, poseben razpis za otroške risbe. Razstava bo odprta do 18. novembra.

zgodovinar in zlasti kot etnograf, izredno natančno preštudiral zgodovinske vire, in to v raznih jezikih, tako da je kronološko roman zelo natančen in nastopa v njem izredno število oseb, od katerih jih je vsaj velik del gotovo zgodovinskih. To samo po sebi suho zgodovinsko snov pa je znal Turnšek oživiti z bogastvom svoje fantazije in ožariti z milino svoje pripovedi, ki je ponekod krepko epska, drugod močno lirična, vedno pa prikupna, tako da se knjiga zelo prijetno bere. To je tudi zasluga zelo lepega, pesniškega jezika, ki je marsikje arhaiziran, kar pa mu daje samo večjo plastičnost. Opazili smo le nekaj manjših in redkih pomanjkljivosti, na primer, da nedosledno sklanja besedo vojvoda, enkrat v ženski enkrat v moški obliki. Tiskovnih napak skoraj ni.

Med besedilom je posejanih veliko število starodavnih slovenskih romarskih in ljudskih pesmi, verskih in šegavih. Znano je, da Slovenci nimamo posebno veliko dobrih zgodovinskih romanov, ker so slovenski pisatelji, kot na primer Finžgar, zmotno mislili, da slovenska zgodovina, ki takrat res še ni bila raziskana, ne nudi dovolj snovi za epične romane, in so rajši segali po snov v tujo zgodovino, na primer v praslovanski čas, na Balkan ali kam drugam. Metod Turnšek pa je pokazal, da nudi slovenska zgodovina obilo izredno zanimive snovi tudi za zgodovinski roman. S tem je opravil zelo zaslužno delo, ne glede na literarno kvaliteto svojih zgodovinskih povesti, ki je tudi znatna, čeprav mnogokrat popušča svoji ljubezni do etnografije in liturgije na škodo čistemu epskemu dogajanju.

Ta njegova knjiga je vredna, da jo vzame v roke vsak slovenski bravec, tembolj ker jo preveča globoka ljubezen do slovenstva.

Knjiga se dobi v slovenskih knjigarnah zlasti v tržaški knjigarni Fortunat. E. Z.

Zaradi tehničnih vzrokov bomo prinesli konec članka »Ka' je groteskno?« v prihodnji številki.

GOSPODARSTVO

Italijansko-jugoslovanski gospodarski odnosi

Med obiskom ministrskega predsednika Mora v Jugoslaviji (od 8. do 12. novembra) so imeli italijanski in jugoslovanski državni tudi gospodarske razgovore.

30. oktobra so v Rimu podpisali sporazum o odločitvi plačila jugoslovanskih dolgov Italiji, v Beogradu pa so 5. novembra podpisali novo pogodbo o ribolovu na Jadranu, o kateri poročamo na drugem mestu. V Rimu pričakujejo še podpis pogodbe o odpravi potnih vizumov.

Vse možnosti za povečanje gospodarskega sodelovanja

Podtajnik zunanjega ministrstva Zagari je v prilogi socialistične revije »Mondo operaio«, posvečeni Jugoslaviji, zapisal, da ima obisk ministrskega predsednika Mora v Jugoslaviji v okviru vsega dosedanjega razvoja odnosov med obema državama velik pomen in konkretno vrednost. Ocenjuje ga kot začetek novega obdobja v razvoju italijansko-jugoslovanskih odnosov ter kot odraz trdne odločenosti Italije, da potrdi svojo dinamično in odgovorno navzočnost v mednarodnem dogajanju.

Beograjska »Borba« pa v komentarju k Morovemu obisku piše, da so gospodarski krogi obeh držav prepričani, da so dane vse možnosti za nadaljnje povečanje italijansko-jugoslovanske trgovine in gospodarskega sodelovanja.

Isti list je napovedal, da bo to eno glavnih vprašanj pri teh beograjskih razgovorih.

Na povečanje medsebojne trgovine je vplival poleg želje obeh sosednjih držav, da živita v miru in sodelovanju, tudi dinamični gospodarski razvoj tako Italije kot Jugoslavije po vojni.

160 sporazumov

Pred ureditvijo tržaškega vprašanja sta Italija in Jugoslavija sklenili okrog dvajset sporazumov, po letu 1954 pa nad 160.

Pri tem prihaja do izraza dopolnilni značaj jugoslovanskega in italijanskega gospodarstva. Jugoslavija potrebuje zlasti stroje in opremo za industrijo, promet in kmetijstvo, Italija pa les ter pridelke poljedelstva in živinoreje. Industrializacija Jugoslavije ne ovira takega sodelovanja, kar dokazuje lanska pogodba za industrijsko in tehnično kooperacijo tako v meddržavnem okviru kot na obmejnem področju.

Italijanska in jugoslovanska vlada sta po vojni sklenili važne gospodarske sporazume zlasti 31. marca 1955 in 23. marca 1963. V obeh skupinah sporazumov so tudi pogodbe o obmejnem sodelovanju tako za goriško-videmsko kot za tržaško-koprsko področje. Trgovinske pogodbe podaljšujejo iz leta v leto. Sedanja določila v tem pogledu so podaljšana do 31. marca 1966.

Gospodarska reforma in trgovina z Italijo

Letošnja gospodarska reforma v Jugoslaviji bi morala vplivati na trgovinske odnose pozitivno, ker določa nadaljnjo liberalizacijo jugoslovanske zunanje trgovine v

pričakovanju sprejema Jugoslavije v GATT. Pogajanja med GATT-om in Jugoslavijo so obnovili v sredo preteklega tedna v Zenevi.

Italija je imela že pred drugo svetovno vojno važno mesto v jugoslovanski trgovini in zadnja leta se je njena vloga v njej še povečala, tako da je stalno na prvem ali na drugem mestu. V nasprotju s predvojnimi časom pa je za italijansko-jugoslovansko trgovinsko bilanco po vojni značilno stalno naraščanje trgovinskih izmenjav ter skoraj stalni aktivni saldo za Italijo, kar je povezano z italijanskimi financiranjmi Jugoslaviji.

30. oktobra so podpisali v Rimu — kot omenjeno — novo pogodbo o kreditu 45 milijonov dolarjev za gospodarsko reformo v Jugoslaviji. Kredit (takšne kredite je sklenila jugoslovanska vlada tudi z različnimi drugimi državami) je namenjen za podaljšanje jugoslovanskih dolgov, ki bodo zapadli v letih 1965-1968.

Struktura trgovinske izmenjave

Glede strukture trgovinske izmenjave med Italijo in Jugoslavijo je mogoče reči, da je italijanski uvoz po vojni ostal podoben predvojnemu ter je omejen predvsem na les ter na kmetijske pridelke. Jugoslavija pa želi povečati izvoz svojih industrijskih izdelkov, kot se že dogaja v njeni trgovini z drugimi državami. Italijanski izvoz v Jugoslavijo pa se je po vojni močno spremenil. Nazadoval je izvoz tekstila, medtem ko se je povzpел na prvo mesto izvoz strojnih izdelkov v skladu z jugoslovansko politiko industrializacije.

V letu 1964 je dosegla vrednost italijansko-jugoslovanske trgovinske izmenjave okrog 191 in pol milijard lir. Povečala se je približno za 13 odstotkov v primeri z letom 1963. Leta 1963 je bil saldo aktiven za Jugoslavijo, lani pa je bil aktiven spet za Italijo.

Letos se odražajo v italijansko-jugoslovanski trgovini težave gospodarske krize v obeh državah, a je po drugi strani bilanca bolj uravnovešena.

V prvih 9 mesecih je znašal jugoslovanski izvoz v Italijo 102,7 milijona dolarjev, uvoz iz Italije pa 103,8 milijona. V primerjavi z lani je padel jugoslovanski uvoz za 22%, medtem ko je izvoz ostal na lanski ravni.

Ugodne posledice za obmejno področje

Gospodarsko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo ima še posebno ugodne posledice za obmejno področje; tukajšnja meja označujejo celo za eno najbolj odprtih v Evropi. Glede tega sta pri Banki Italije odprta posebna avtonomna računa za tržaško ter za goriško-videmsko področje.

Obmejna trgovina je zadnja leta močno narasla. Leta 1957 so na primer izmenjave v obe smeri dosegle skupno vrednost štiri milijarde lir, leta 1962 pa že 10,2 milijard, kar pomeni porast za 150 odstotkov v šestih letih. Obmejna trgovina je znašala leta 1957 4,9 odstotka celotne trgovine med obema državama, leta 1963 pa že 9 odstotkov.

Bolje urediti vprašanja deviz in licenc

Če upoštevamo tudi tristranski velesojem Alpe-Adria, na katerem sodelujejo Jugoslavija, Italija in Avstrija, so dosegle izmenjave med deželo Furlanijo-Juljsko Benečijo ter republiko Slovenijo po neuradnih podatkih leta 1963 okrog 21 in pol milijard lir, lani pa okrog 26 milijard.

Za določeno količino tipičnih proizvodov krajevnega značaja veljajo v obmejni trgovini carinske olajšave. Gospodarski krogi pravijo, da bi bilo treba boljše urediti razna devizna vprašanja ter vprašanje licenc, ker je ta trgovina kontingentirana.

Mali obmejni promet

Važen činitelj za razvoj dobrih sosedskih odnosov med Jugoslavijo in Italijo je mali obmejni promet. V letih 1955-1965 so zabeležili okrog 71 milijonov mejnih prehodov, kar dokazuje izreden porast obmejnega turizma ter stikov med prebivalstvom na obeh straneh meje.

Mali obmejni promet urejajo videmski sporazum z dne 20. avgusta 1955 ter kasnejši protokoli. V letih 1955-1962 je bilo povprečno po pet milijonov prehodov na leto, leta 1963 nad osem milijonov prehodov (čemur je treba dodati poldrug milijon motornih vozil), lani pa 11 milijonov in pol prehodov, od tega osem milijonov in pol na Tržaškem ozemlju.

Osebnih in trgovinskih stiki med političnimi in gospodarskimi krogi in med prebivalstvom Furlanije-Juljske Benečije in republike Slovenije krepijo tudi medsebojno razumevanje v širšem političnem in gospodarskem okviru.

Lanska pogodba o sodelovanju

Razvoj odnosov med Italijo in Jugoslavijo kaže, da bo igrala vedno večjo vlogo pogodba, katero so podpisali lani novembra v Rimu o gospodarskem, industrijskem in tehničnem sodelovanju.

Sodelovanje se uspešno razvija tako v meddržavnem kot v meddeželnem okviru. Zadevne pogodbe je sklenilo že več kot 80 podjetij, med katerimi so na primer FIAT, Alf Romeo, Ansaldo, Autovox, Ignis, Necchi, Breda, Innocenti, Montecatini, Olivetti, Crvena Zastava, Dragoslav Djordjević-Gosa, 14. oktobar, Djuro Djakovič, Rudi Čajavec, Bagat, Iplas in Velenjsko »Gorenje«.

V Trstu se je v tork sestal italijansko-jugoslovanski odbor za industrijsko-tehnično sodelovanje na obmejnem področju. Razpravljali so o olajšanju izmenjav. Navzoči so bili zastopniki trgovinskih zbornic Furlanije-Juljske Benečije in gospodarskih zbornic republike Slovenije in republike Hrvaške.

E. V.

AVTOMOBILSKA RAZSTAVA V TURINU

Predsednik republike Saragat se je udeležil v Turinu odprtja 47. mednarodne avtomobilske razstave. Svoje avtomobile je razstavilo 525 podjetij iz 12 evropskih in zunanjih držav. Prva povojna razstava je bila leta 1948, ko je bilo v Italiji 415 tisoč avtomobilov, po eden na 112 prebivalcev. Zdaj jih je okrog šest milijonov, približno po eden na devet ljudi.

Za spodbuditev industrije je odobrila vlada odlok, ki začasno izključuje izvzema iz omejitev glede prodaje na obroke avtomobile, gospodinjske stroje in radijske aparate.

Družba FIAT bo letos prvič izdelala in prodala več kot milijon avtomobilov.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

V soboto 12. januarja 1924 je v Beogradu med konferenco Male antante zunanji minister Ninčič naznanil Benešu, Romunu Duci in vsem zbranim diplomatom, da se je med Italijo in Jugoslavijo sklenil sporazum.

Kakor so poročali listi niso bili o tem poučeni niti višji uradniki zunanjega ministrstva v Beogradu. To je bila značilna poteza Pašičeve politike, da je držal vse tajno in ko je bila stvar že izvršena, tedaj se je šele oglašil in povedal, kaj je naredil.

Sporazum med sosednima državama se je dosegel s posredovanjem italijanskega generala Bodrera, ki je bil za časa prve svetovne

181. Dr. E. BESEDNJAK

vojne v Makedoniji, dodeljen kot pribočnik prestolonasledniku Aleksandru Od tod prijateljstvo med generalom in kraljem Aleksandrom.

Mussolini se je poslužil tega prijateljstva in poslal kralju Aleksandru pismo, v katerem je predlagal, naj se sklene med Italijo in Jugoslavijo sporazum, ker sta pač obe državi gospodarsko druga na drugo navezani.

Italijanski general Bodrero se je vozil neprestano iz Rima v Beograd, ne da bi o tem nihče kaj vedel. Potoval je po Jugoslaviji pod drugim imenom, preoblečen v navadnega meščana. Prinašal je v Beograd pogoje, ki so se zdeli Pašiču ugodni, in tako je prišlo do sporazuma.

VSEBINA DOGOVORA

1. Samostojna reška država se uniči, Reka pride pod italijansko oblast.
2. Luka Baroš z Delto in koščkom novega obrežja se priklopi jugoslovanski državi.
3. Italija prepusti Jugoslaviji uporabo reškega pristanišča za dobo 50 let.
4. Reški vodovod in elektrarna, ki sta bila dotlej na jugoslovanskem ozemlju, prideta po novi pogodbi k Italiji.
5. Popravi se meja sedanje reške države, in sicer pridejo vse hrvaške občine severno od mesta Reke pod Jugoslavijo.

Kaj je z narodnimi manjšinami? Za italijanske manjšine je svetomargeritska pogodba že poskrbela. Zagotovljene so jim bile italijanske šole z italijanskimi učitelji. Izobežati so smele poleg jugoslovanske tudi italijansko trobojnico in na sodnijah so se vršile vse razprave v italijanskem jeziku. Jugoslavija ni odpustila niti enega italijanskega sodnika, italijanska izobraževalna društva so smela neovirano vršiti svoje delovanje. Takšne in še druge so bile pravice Italijanov v Dalmaciji.

IZJAVA Dr. KOROŠCA

Ker v sporazumu ni bilo besede o pravicah, ki gredo Slovincem in Hrvatom v Italiji, je bil dr. Korošec sporazumu nasproten in je to svoje mišljenje izrazil v tržaškem Piccolu.

»Bivši minister — pripoveduje časnikar — me je prijazno sprejel in govoril z ma-

no nekoliko krepko in s smehljajočo odkritostjo, za kar sem mu hvaležen.«

»Kakšen vtis je napravil med Slovenci sporazum z Italijo?« sem ga vprašal. Takoj mi je odgovoril: »Zelo slab, kajti mi ne moremo zabiti, da je bil nekoč čas, ko bi bili dobili v zameno za Reko Zader in otok Cres. Kaj pa dobimo s sedanjim dogovorom? To je pogodba, ki je ne podpišemo mi in je ne podpišete vi s prepričanjem.«

»Meni se zdi, da ste preveč črnogledi,« sem ga prekinil.

»Ne! Podlaga za sporazum mora biti priščnost in odkritost brez postranskih namenov. Do tega pa ne bo prišlo vse dotlej, dokler Italija ne spremeni in zboljša svojega ravnanja s hrvatskim in slovenskim ljudstvom, ki je vključeno v njeno ozemlje, ter mu dovoli **svoboden narodni razmah na šolskem, socialnem in verskem polju.**«

»Moj namen je odločno napadati vlado zaradi tega dogovora, ki daje ugodnosti le Italiji. Tri dni in tri noči premišljuje zaman, kaj nam nudi pogodba. Ravnotako premišlujejo Muslimani in Radičevci.«

»Ali mislite, da bo Vaša opozicija spravila sporazum v nevarnost?« sem ga vprašal. Dr. Korošec me je pogledal s svojimi sinji očmi, polnimi inteligence in navihanosti in mi s tem namignil, da bi raje o tem molčal. Pač pa me je silno prijazno odslovil in poudaril z veliko toploto, da Slovenci nikakor niso »nasprotni sporazumu, temveč ga močno želijo, ne marajo pa takega sporazuma, ki se je ravnokar sklenil.«

Jugoslovanska vlada je v pogodbi z Italijo izdala najbolj važne narodne in kulturne interese Slovencev in Hrvatov.

(Dalje)

»Imate čast, da sedite za mizico z njegovim visočanstvom češkim princem Florizelom,« je rekel ravnatelj mlademu Scrymgeouru.

Francis je skočil pokoncu in se globoko poklonil princu. Ta pa ga je zaprosil, naj spet sede.

»Hvala vam,« je dejal Florizel ravnatelju, »in oprostite mi, da sem vas nadlegoval zaradi take malenkosti.« In ga je odslovil z gibom roke.

»Zdaj pa dajte svoj diamant meni,« je dejal Francisu.

Francis mu ga je dal brez besede.

»Dobro,« je rekel Florizel. »Vaš duh vas je dobro navdihnil in prišel bo dan, ko boste še hvaležni svojim nocojšnjim nezgodam. Človek se lahko znajde v tisoč neprijetnostih, mr. Scrymgeour, toda če ima plemenito srce in jasen razum, se mu bo vedno posrečilo, da se bo častno rešil iz težav. Pomirite se. Vaša stvar je zdaj v mojih rokah, in dovolj sem mogočen, hvala Bogu, da jo lahko privedem do dobrega konca. Zdaj pa bodite tako dobri in me pospremite do moje kočije.«

Vstal je položil zlat kovanec na natakarejev krožnik in odšel z mladim Francisom iz kavarne. Odpeljal ga je na neki kraj na boulevardu, kjer ga je čakala skromna kočija z dvema slugama brez livrej.

»Ta kočija vam je na razpolago,« je rekel. »Vzemite svojo prtljivo, nato pa vas bo moj služabnik odpeljal v mojo vilo v pariški okolici, kjer se boste lahko prav dobro počutili, dokler ne bom našel možnosti, da uredim vaš položaj. Tam boste našli tudi lep vrt, knjižnico z dobrimi knjigami, kuharja, klet in nekaj najboljših cigar, katere vam priporočam. Jérôme!« se je obrnil k enemu od služabnikov, »si slišal, kaj sem rekel? No, dobro, zaupam ti torej mr. Scrymgeouru. Vem, da boš kar najbolje skrbel za mojega prijatelja.«

■ 39 ■

R. L. STEVENSON

MAHARADŽOV DIAMANT

Zgodba o hiši z zelenimi polkni

Francis je blebetal nekaj stavkov zahvale.

»Se mi boste že potem zahvalili, ko boste spoznali svojega očeta in poročili miss Vandeleur,« je dejal princ.

Potem se je obrnil in mirnih korakov odšel v smeri Montmartra. Kmalu pa je pomignil prvemu fijakarju, ki je peljal mimo, mu povedal naslov in četrto ure nato je že trkal na vrtna vrata mr. Vandeleura.

Diktator sam mu je previdno odprl.

»Kdo ste?« je vprašal.

»Oprostite mi obisk ob tako pozni uri...« je dejal princ.

»Oh, Vaše visočanstvo je vedno dobrodošlo,« je odvrnil mr. Vandeleur in se umaknil.

Princ je izkoristil prostor, ki se je pojavil med vrati in podbojem, da je hitro vtaknil vanj nogo in ne da bi počakal na svojega gostitelja je odkorakal proti hiši, kjer je odprl vrata v salon.

V njem sta bili dve osebi. Prva je bila miss Vandeleur. Imela je objokane oči in še vedno jo je stresalo ihtenje. V drugi pa je spoznal princ mladega duhovnika, ki ga je bil pred nekaj meseci v klubovi dvorani zaprosil za nasvet.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Ob koncu 8. slovenskega športnega tedna

Ugledno vodstvo

Š. Z. BOR

TRST

Vsa naša javnost je z izredno pozornostjo spremljala potek prireditev, ki so bile v Trstu v okviru 8. slovenskega športnega tedna. Slovenska mladina je pokazala duha požrtvovalnosti in plemenitega tekmovanja in je dosegla lepe uspehe.

Posebno nas razveseljuje dejstvo, da se je športne manifestacije udeležilo veliko številno slovenske mladine in da je pri tem prišla do izraza tudi globoka slovenska zavest.

Slovenska skupnost izreka k temu uspehu prirediteljem in udeležencem tople čestitke z željo, da bi se v tem duhu delo nadaljevalo.

S podelitvijo nagrad se je v nedeljo na stadionu »Prvi maj« slovesno zaključila največja športna manifestacija slovenske zamejske mladine. Številno občinstvo je nagradilo s ploskanjem tako nastopajoče kot prireditelje. Nedeljski prireditvi so poleg predsednikov in predstavnikov društev ter ustanov prisostvovali devinsko-nabrežinski župan Legiša, dolinski župan Lovriha, pokrajinski svetovavec dr. Pečenko, tržaški občinski odbornik Hrešak, predsednik SKGZ B. Race, glavni urednik Primorskega dnevnika inž. Renko in Ivan Godnič, predstavnik zgoniške občine.

Zaključna slovesnost se je začela z govorom predsednika Sz Bor Dušana Košute, ki je med drugim dejal: »Množična udeležba pri tej naši

prireditvi nam še enkrat potrjuje, da moramo na poti, ki smo jo ubrali, nadaljevati, da moramo pomagati in omogočiti nadaljnji razvoj množične telesne vzgoje slovenskih naraščajnikov, fantov in deklet in tudi odraslih. V naši neposredni bližini in okolici obstajajo in se utrjujejo že stara športna društva. Porajajo pa se tudi nova po naših vaseh, kjer do danes še ni bilo športne tradicije. Atleti so se borili do skrajnih možnosti, da bi svojim društvom priborili čim več točk. Vse to je zdravo, dokler ostane v teh mejah in nikakor ne smemo izgubiti iz vida, da je cilj našega športnega tedna spoznavanje in zблиževanje vseh nas. V tem duhu morate naprej in nagrade, ki vam bodo razdeljene kot priznanje za vse vaše napore, morajo biti simbol smotrov, za katere so naši ljudje trpeli, padali in umirali za lepšo bodočnost in za človeško svobodo.«

Sledilo je nagrajevanje društev. Pokale so izročili predstavniki ustanov, ki so jih podarile. Največ lovorik je dobilo PD Skamperle, in sicer 5 pokalov in 34 diplom, po dva pokala so dobili SD Breg (7 diplom), PD Gruden (11 diplom), ROD modrega vala (1 diploma), po en pokal so prijela naslednja društva: PD Cankar (27 diplom), NK Primorje (1 diploma) ter SK Kras (8 diplom).

Poudariti moramo, da je letošnji športni teden dosegel velik uspeh in ne samo zaradi izidov, temveč predvsem zaradi rekordne udeležbe, tako tekmovavcev kot občinstva, kar je poročstvo, da si mladina želi športnega udejstvovanja in predvsem športnih tekmovanj.

V naslednji številki bomo prinesli tehnične rezultate letošnjega Borovega športnega tedna in lestvico rezultatov.

D. Tavčar

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

Predstave v Kulturnem domu
JUBILEJNA SEZONA 1965-66

NA SPLOSNO ZELJO OBCINSTVA
V NEDELJO, 14. t. m., OB 16. URI
PONOVITEV PREDSTAVE

Ivan Cankar

H L A P C I

—0—

Saša Skufca (Po Grimmu)

JANKO IN METKA

OTROSKA SPEVOIGRA V TREH DEJANJIH
Kežija: Jožko Lukeš   Scena: Demetrij Cej
Glasba: Viktor Fabiani

Orkester vodi: Oskar Kjuder
Korepetitor: Sergij Radovič

V četrtek, 18. novembra ob 16. uri (Premierski abonma); V soboto, 20. novembra ob 16. uri (Abonma prva ponovitev); V nedeljo, 21. novembra ob 16. uri (Abonma nedeljski popoldanski); V sredo, 24. novembra ob 20. uri (Študentski abonma); V petek, 26. novembra ob 16. uri (Sindikalni abonma); V soboto, 27. novembra ob 16. uri (Abonma za okolico); V nedeljo, 28. novembra ob 16. uri. Ker ima Slovensko gledališče v načrtu mladiško predstavo v popoldanskih urah, obvešča svoje cenj. abonente, da kljub normalnemu razporedu predstav lahko z abonentsko izkaznico obiščejo katero koli predstavo »JANKA IN METKA« seveda pod pogojem, da prej telefonsko obvestijo (tel. 734265).

Rezervacija vstopnic za vse predstave na tel. 734265 vsak dan od 11. do 14. ure. Prodaja vstopnic eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Prosimo cenj. občinstvo, da dvigne rezervirane vstopnice vsaj petnajst minut pred pričetkom predstav

ŽENA IN DOM

Moda in smuč

V vseh stediščih zimskega športa vrejo priprave za bližnji začetek smuške sezone. Eno leto je minilo in v današnjih časih ne gre, da se v tem razdobju ne bi nič spremenilo. Zato pogledimo, kakšne so novosti v modi in v smučarski opremi.

V Južnem Tiroolu bo letos veselo: ženske se bodo odele v vesele, žive barve; v športnih trgovinah so na prodaj vetrni jopiči »Anorak« (eskimski jopiči) s krznenim ovratnikom, ki se nekoliko bolj prilagajajo telesu kot dosedanji in niso vedno prešivani. Elastične hlače so v zmernejšem tonu: sive ali v drugih nevtralnih barvah. Pogledimo še malo niže, na obutev. Smučarski čevlji s sponkami se je uveljavil, kajti vezalke predstavljajo »veliko« izgubo časa.

Smučarji in smučarke, ki si včasih tudi snamejo smuč in se peš napotijo na izlet navkreber, se navdušujejo nad planinsko modo: nove pumpare so bolj oprijete in stisnjene pod kolenom; so iz nepremočljivega blaga, iz črtastega žameta ali — za najbolj »hribovske« — iz kože. Te hlače dopuščajo večjo svobodo gibanja in — za nežni spol — prilagodljivost, da kombinira razne variante barvnih dokolenk.

Za mlade smučarke bodo letos v modi elastične, oprijemajoče se tute v živahnih barvah: v rdeči, rožnati, zeleni in sinji. A samo za najbolj vitke, kajti vsak odvečni kilogram pride do izraza in v tem primeru videz ni najbolj privlačen.

Za dolge večere v gorskih hotelih nudi moda vrsto variacij na klasično temo: jopiče, hlače in cbutev iz tulna (laponski mokasin je še vedno najbolj aktualen).

In še nekaj o smučeh: Največji izdelovalci smuč, Francozi, Italijani, Avstrijci, Nemci in Japonci, so vrgli na trg izpopolnjene vrste smuč iz jekla, sintetičnih snovi in lahkih kovin. V obliki smuč v bistvu ni velikih novosti razen te, da so izdelali posebne zlojžljive smuč, ki se lahko pritrjujejo na nahrbtnik in služijo predvsem za visokogorske ture.

Največjo pozornost posvečajo tehniki vezem, ki se približujejo dokončni izpopolnitvi: največja sigurnost in čim manjša težava pri navezanju čevlja.

OTROK IN TELEVIZIJA

Televizija je lahko družinski prijatelj in informator. Ob pretirani uporabi more postati tudi sovražnik. V Ameriki so že odkrili neko novo bolezen, ki jo povzroča predolgo sedenje ob televizijskem zaslonu. Posebno otrokom televizija več škoduje kot koristi. Po nemški reviji »Film und Frau« povzemamo navodila, v kakšnih obdobjih naj starši dovolijo svojim otrokom posedati pred televizorjem.

1. Samo starši smejo odločiti, katera oddaja je primerna za njihove otroke. Pri vzgoji otrok imajo starši naloge in dolžnosti zdravnika. Zdravnik pa ne sme nikoli predpisati napačnega zdravila.

2. Oddaje po osmi uri zvečer niso za otroke. K zadnjim večernim predstavam navadno ne pušča otrok. Za televizijo velja isto.

3. Otrok ne sme sam razpolagati s televizorjem. Tudi čokolade in bonbonov ne bomo otroku dajali, kolikor jih bo hotel, ker bi mu to škodovalo. Še hujša pa bo duhovna škoda, ki jo lahko povzroči televizijska oddaja.

4. Pravilo, ki velja za otroke in odrasle: otroci naj gledajo televizijski program največ pol ure na dan, odrasli pa največ eno uro. (Kaj pa tvoj televizor? Ali je toliko časa ugasnjen, da se lahko pošteno ohladi?)

5. Televizijska oddaja naj bo povod za pogovor z otrokom. To bo važen pripomoček pri vzgoji.

6. Kadar televizija oddaja za otroke neprimeren spored, je treba televizor brezpogojno izključiti. Otrokova duša naj ostane čista. Tu ne smemo trpeti nobenega popuščanja, čeprav bi se otrok kugal.

7. Predšolski otroci naj ne gledajo televizije. Otrok, ki še ni zrel za šolo, ne more razumeti dogajanja na zaslonu.

Starši, ki hočejo svojim otrokom dobro, bodo skrbno pazili, da preko televizijskih zaslonov ne bi vdiral v duše njihovih otrok nič takega, kar bi utegnulo motiti naraven razvoj njihovega duhovnega življenja.

MARTINA

MEMORIAL »M. FILEJ« V GORICI

Po lahkoatletskih tekmah, ki so se zaključile z lepim uspehom, bo sledilo še tekmovanje v odbojki in tek čez drn in strn.

V lahki atletiki je dobil pokal Susič Ivan, in sicer že tretje leto po vrsti; zmagal je v troboju. Zmagovalci v posameznih disciplinah pa so bili nagradi z medaljami. Med naraščajniki so dobili medalje: Kodrič Mihael v teku na 80 m; Tavagnutti Mavricij v skoku s palico; Podberšček Edi v mestu diska. Med mladinci pa so bili nagradi: Miani L. v teku na 1000 m; Medesani G. v skoku v višino, Busana L. v metu kopja.

Tek čez drn in strn se bo vršil v nedeljo 14. t. m., ob desetih dopoldne v Steverjanu. Proga za naraščajnike bo dolga okrog 600 m, za mladince za 1200 m. Prijave sprejmemo v Gorici odborniki Olimpije, v Steverjanu pa Marijan Trpin; zadnji rok prijave je pol ure pred začetkom tekme. Vsako moštvo lahko prijavi neomejeno število tekmovavcev; za točkovanje pa bodo prišli v poštev rezultati najboljših treh vsakega moštva. Nagrade pa bodo prejeli tisti, ki bodo zasedli prva tri mesta.

Tekmovanje v odbojki se bo začelo v ponedeljek 15. t. m. Vršilo se bo v Gorici v telovadnici na Caterinijevem trgu (začetek ob 20. uri zvečer), nadaljevalo se bo v četrtek zvečer in v nedeljo 21. novembra dopoldne. Moštva naj se prijavijo do nedelje 14. novembra. Udeležbo so dosedaj najavili Alojzivičiče, Pevma, Steverjan, Gorica in Štandrež. Zmagovalno moštvo bo prejelo prehodni pokal in medalje.

Kulturne novice

V Münchenu je umrl po dolgi bolezni slavni dirigent Hans Knappertsbusch. Star je bil 77 let. Do leta 1953 je bil dirigent dunajske Državne opere. Lani si je zlomil nogo in od tedaj si ni več opomogel.

Ameriški pesnik Ezra Pound, ki živi sicer v Italiji, je prispel pred kratkim v Pariz, kjer je obhajal 30. oktobra svojo 80-letnico. Za to priložnost je bil povabljen k prijateljem na neki grad, kjer so se znašli tudi nekateri francoski pisatelji in njegovi francoski založniki.

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

Snežek

16

piše in riše
Miki Muster

98. Toda rak se ni pognal za njim. Kako neki? Imel je dovolj muke s svojimi težkimi kleščami, ki so se zapletale v trdi travi. Le počas je pridiral in do vode je bilo še brezupno daleč. Medvedek se je oprezno približal in ga opazoval. »To je torej tisti junak, ki me je tako neusmiljeno usčipnil?« Se zdaj je čutil skelečo bolečino v šapi.

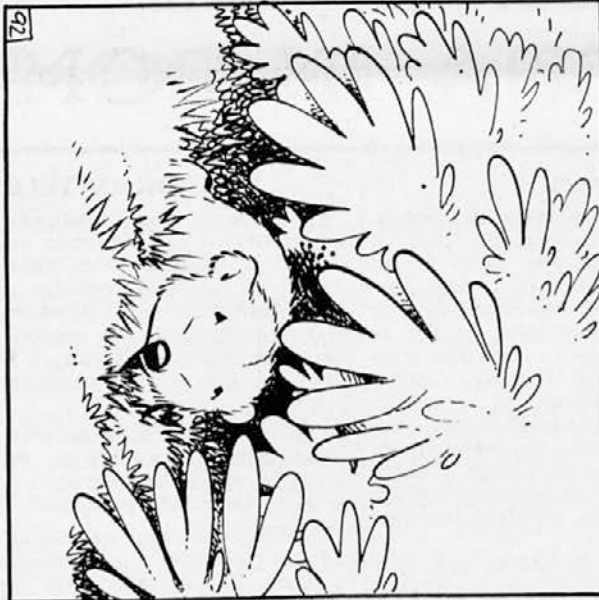
99. Raku se je zataknilo. Eno svojih mogočnih klešč je zarij med korenice obreznega ločja in jih ni mogel izvleči. Bil je utje. Snežek je z zanimanjem opazoval rakovo naprezanje in se mu je približal. Videl je, kako neboljen je njegov sovražnik na suhem in obšlo ga je sočutje do uboge živalce.

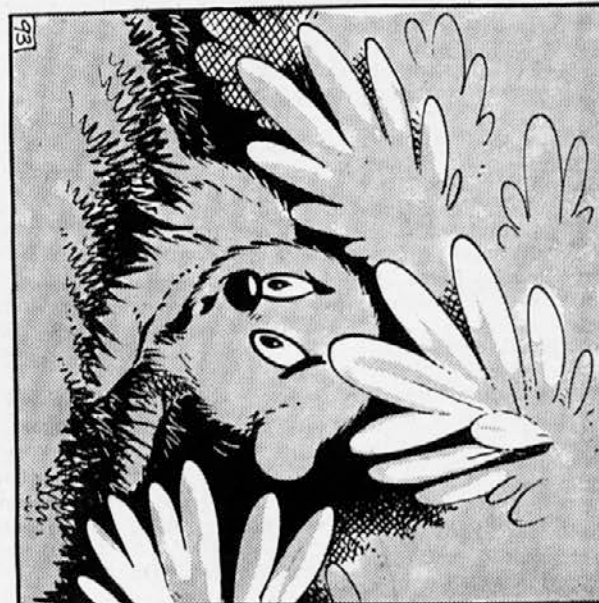
90. Stegnili je šapo proti raku, da bi mu pomagal, toda ta je takoj dvignil svobodne škarje in v sveti grozeče odprl. To je Snežka razkačilo in v sveti jezi je lopnil s šapo po ubogi živali. Rak je obledel z zdrobljenim oklepom. Ko je medvedek videl, da se ne game več, ga je previdno ovohal.

91. Mmmm, slastno je dišalci. Kar ugriznil bi. Toda ni si upal prebiti, še ni pozabil rakovih klešč. Nekajkrat je s šapo sunil proti njemu, a ko se rak je ni zganil, se ga je lotil in ga požrl. Rakovo meso mu je izredno teknilo. Najboljše so bile seveda klešče. Snežek se je obližnil. Za tako kosilo bi se pustil še enkrat usčipniti.

92. Legel je v travo in zadremal. Kako prijetno je ležati s polnim trebuhom v senci grmovja. Utrujenost in zgodnjepona vročina sta ga premagali in pogreznil se je v globok, brezbržen sen. Zbudil se je šele zvečer, ko so se oglasile žabe v močvirju in je bil zrak poln črčkovega cvrčanja.

93. Ko je odprl oči, se je močno ustrašil. Najprej ni vedel, kje je, potem pa so se mu zvrstili v spominu dogodki vsega dne, od bega iz živalskega vrta do kosila ob potoku. Zavedel se je, da je sam v neznanem svetu in da ni nikogar, h komur bi se lahko zatekel. Strah ga je bilo neznanih nočnih glasov in zalostno je zavrčilo.